

10099 C(211)
K959
P. KUCBJAK

ƏŞTYLER

САКРЬДА

4 bolykty p'esa

GBI-n OJROT BƏLYGI
OJROT-TURA—1934 ç.

P. KUSBJAK

ӨŞTYLER

САКРЬДА

4 bolykty p'esa

~~C. № 40099
1935 р.
11~~

GBI-n OJROT BÖLYGI.
OJROT-TURA — 1934 ç.

C (Ant)
K959

ОJНООР УЛУСТАР

1. Көрөмөј — 25 җашту, вайдың иуль, тижказынаң җ-советке катсы воьр алган.

2. Тошпор — 30 җашту, eskide җокту волгон, emdi вайдың symezine кирген җ-sovettiң predsdateli.

3. Къјгас — 19 җашту, роcto тазьр турган kolhozсы.

4. Норзың — 18 җашту, kolhozсы, кьзы тольктың ваҗсызь.

5. Қушкaj — 20 җашту, komsomol, mergendycil — kolhozсы.

6. Озьксы — 30 җашту, kolhozсы, уј саар тургандардың бригадирі.

7. Малсы — 50 җашту, kolhozтың мал пастьгь.

408592 V⁰⁰

Горно-Алтайская
областная
БИБЛИОТЕКА

BAŞTAPKЪ BÖLYK

Çurt sovetiñ turazь, uc-tört plakatar stenede var, eki kicy stol, vireski kajьr-sak, bir şkaф, eki-uc skamejka; oturgan kizi ç-sovetiñ katсьzь Kөрөмөj.

Kөрөмөj. („Къзы ojrot“ gazetі көzin çaanadьp алган късьгьр oturdь) Акь, акь, бу мен, neni късьгьр çadьm? (kөzin arlanьp) Kөzim ajьlanьp turgan volvoj, onоң vaška сьп emes pe? (cala oturgan çerinenө kөdu-rilip) Munь, kandьj korсь ijt, cijp çadьna) Kalak-la seni, vilgem volzom, ol ijti!..

Eziktenө ç-sovetiñ predsedateli—Toşpor kirip keldi, oturvaj turup suradь:

Toşpor. Kandьj solьn vicikter keldi, kandьj kuucьndar çyri?

Kөрөмөj. Kizi sonurkar ukadьj neme vygyngi kelgen „Къзы ojroto“ çyri.

Toşpor. (oturup) Ondo, kandьj solьn neme çyri?

Kөрөмөj. (gazeti Toşporго çuuktadьp) Kөrzөөr, kandьj aajlu gazet? (kөrgyzip) Bu la statjanьң vazalьgьn късьrзаар, onоң arьgьzь onco çart volo verer.

Toşpor. (gazeti көгүр) „Çurt sovettenө vajlardь uratsьn“ (cala kerekсivej)

Kөрөмөj. Onоң arь късьrзаар la.

Toşpor. Onоң arь nemezin късьrар onьң, onдьj statjanь çaңь көргөн emes.

Kөрөмөj. Batazьna, sler tort neni-de onдоp çatkanaar çok kizi turvajaar! Öske statjalarda, öske ulustьң adь-çolь volo-

ton, onđy statjanь kazь birde men de cijip çyretim. Munьzь deze tort saң vaška statja volvozьn-va. Onoң aғь kьсыzaar-la.

Toşpor. (во јь газети кь с ь г ь р) „Çurt sovetin predsedateli Toşpor (k a j k a p) a-a? vajlardьñ aтыгьсьзь volьp çat. Çoktu ulustarga ozogь çajzan, temici clep ykyster turar“ (k a j k a p). Акьr, вu meniң көzim аjыланьr турган-ва, аjла сьп cijilgeni onđy-ва?

Kөрөмөј. (у ş k y r i p) Onđy neme. Men воjьmньñ көzi-me eskide vudyp-le çyretim. Вu gazeti кьсыrala, tort aajьna ськрај vardьm.

Toşpor. (к ь с ь г ь р) „Çurt sovetin katсьзь Kөрөмөј çaan vajdьñ uulь, çьlmaarьp sovet izine kirip алган. Toşpor d-eze, oo makalu, çaңтыr tyşpes çapaş volьp çat (k a j k a p) Bataзь-na, seniң adьñ vaza kozo adalğan turu ijne uul!

Kөрөмөј. Çe, onь ne dep аjdazaar? Onđy ucun kizi tok-toдьльr volvoj turvaj za. Onoң aғь kьсыzaar-la.

Toşpor. (к ө z i t a m ç a a n a p) „Вu өрө аjдылган vajlar, onьñ kolтьксьларь, sovet vaşkaruudьñ ulu izin alvatь çonьñ ortoзьna vildire tarkadardan volgoj, teskeeri өtkyгyp, vaj kulaktardь sygyndirip, olorgo koot edip turular (k a j k a p)“ Акьr, вu men, neni кьсыгьr çadьm?...

Kөрөмөј. (у ş k y r i p) Onđy neme! Tort-lo kajkamсььktu. Onoң aғь kьсыzaar-la.

Toşpor. .. Вu өрө аjдылган vajlardь tutkanca çurt sovetten uratsьn. Çoktulardь, kolhozсьlardь çaman көгyp, olorgo сьпыr-кар, vaj-kulaktь sygyndirgen kereginde katu kuruuzьna турgussьn!“

Kөрөмөј. Kөrdөör-vө? Mьndьj nemeni ugala, kizi kanajьp toktop oturар. Tort-lo өlymge çuuktazьp çatkan neme emtir.

Toşpor. (a r a a j k ь j ь n d a l ь p) Mьndьj statjanь, кем cijgen volor dep, vodop turuң Kөрөмөј?

Kөрөмөј. (ө r ө t u r u p) Adьn salvagan volvoj kajсьn, çe salvazada, vodop to vilbes neme çok-lo.

Toşpor. Kol salganь „Malta“ dep cijgen emtir. Men vodө-zom, ol uraak çerden kelgen „malta“ emes, вu la çuugьньñ volor.

Kөрөмөј. Aјtpazada, cijgeni sıanaj kurc malta la aгаş keskendij emtir. Men vodөzom, вu „malta“ kolhozto zivotno-vod Kuşkajdьn-la maltazь volor. Öskө ulus mьnajьp соғum cijip volvos.

Toşpor. (g a z e t i e v r e d e k ö r y p) Men vodozom, tutkancala bu ajdylgan sөster oncozь tögyn dep „Къзы ојrotko“ cijip tavьştьrar. Gazet te volzo, toң lo korcьlarga volьzat emeş pe, kandьj-da volzo, sovet izinde oturgan vistin sөs cьn volor volvoj.

Kөрөmөј. (o j t o o t u r u p) Bir keltegeјinen slerdiң ajtkanaar cьn voldь, onь men emdi-le cijerim. Ekinсi keltegeјnen anen vodozom, ol malta oşkoş kure tildy uulcaktardь aldьrtьp, kezediр salar kerek. Onoң vaşka көrөөлөdi.

Toşpor. (ç ö p s i n i p) Ol çaradь. Men ol uulcaktardь erten le aldьrtьp alala, emeş edekterin корьltadьp көrөјin.

Kөрөmөј. Mende vaza bir syme var. Ol, ne syme degezin? Kuşkajdaң vaşka eki yj kizi var, bis ekydi sraңaj-da көrөr kyyn-deri çok. Ajdarda, men vodozom, ondьj nemelerdi tort bu çarьka vaspas edip çogoltьp salza, kajtkaj-na?

Toşpor. Olordь, kanajda çogoltorьң?

Kөрөmөј. Bis ekydiң kolьvьs kacan-da kanga uјmalvas. Onь epteјten ulustь men tavarьm.

Toşpor. (a l a n z ь p) Çe, ol eki yj kiziniң aajьna, men voјьm-da cьgarga cьdaarьm-la. Çaңьs Kuşkaj—cala acu volor-volor, korcь-da volzo, kolhozto mergendyci volьp iştep çat.

Kөрөmөј (t a p e d i p) Bis ekydi gazetke cijerde, ne kerek kilevej cijgen? Sler oo vuurzaar kyyniger var-va? Men vodozom, Kuşkajga kizi vuurь acьvas kizi.

Toşpor. (ç ö p s i n i p) E-e dezen, cьndap-ta bis ekydi өl-zө, өlgөјlө dep cijgeni çart. Ajdarda, onьң-da vazьna çetse—çederge kerek turu. Men-men çөpsinip turum (tөmөп көrүp oturdь).

Kөрөmөј. (v i c i k t e r d i k ö r y p t u r a l a) Акьr, mьnda vaza bir vicik çyri, Aңcibaev Kuşkajga „Къзы ојrot“ redaktsijazьnaң kelgen, onь көrүp ijer kerek volgon.

Toşpor. (o t u r g a n ç e r i n e ñ ö r ö t u r p) Tutkancala çьrt konvertin, көrөөli, neni cijgen?

Kөрөmөј. (s y g y n i p) Ajdarь çok çaradь. Nөker Toşpor korcьlar-la tartьzar evine taskap çyrgen emtir. (Konverti acьp-la vradarda ezikten Kьjgas kirdi, Kөрөmөј-lө Toşpor cocьj verdiler. Çakşьlaştьlar).

Toşpor. (К ь j g a s t a ñ) Sen kazь vradьn, Kьjgas?

Kьjgas. Pocto—gazet, vicikter çetirdi emeş-pe dep, alarga keldim.

Kөрөмөј. (m e n d e p) Pochtо vir-de neme eke'bedi. Bis-
vaza gazet neme keler volor-vo dep sakьганьвьs, tort kuru.

Тошпор. (К ө р ө м ө ј г ө в о л у з ь р) Мен tort kajkap қа-
дым, nenin ucun gazet kelbeј turgаньп?

Kөрөмөј. (t u u r a k ө r y p) Kelze-de tuzalu neme ekeler
emes, kor-ok kelgeј vaza.

Кыјgas. (k i c e e p) Солн сөсти қапъ угур қадым. Sler ç/so-
vetin katcьзь kizi, çurt ортозьна gazet, vicik tarkadarga mee volu-
zar kerek, sler deze „koptoң-lo vaška neme çok“ dep ajдыр
қадыгар.

Тошпор. (k y l y m z i r e p) Kөрөмөј kokurlagan volvoj,
onoң vaška cьп sagьзь-la ajdarga sanандь emeş-pe?

Kөрөмөј. (k a t k ь r ь p) Мен kokurlap turvaj, toң-lo sagьş
çok vedim. Kece altь kizini gazet aldьrtarga çөптөp алгам (tuura
kөryp). Degin olor cijdirbegender.

Кыјgas. (k a t k ь r ь p) Altь kizini çөптөp алдым деп, vir ajda-
zaar, olor cijdirbedi деп vaza ajdazaar, мунь kizi kanaj-da ondoor?

Kөрөмөј. (a j d a r g a s ө s t a p a j, в а з ь п т ь r m a-
п ь p) Olor vaja-la қада—tura cijdirer volvoj.

Тошпор. (К ь ј g a s t a n) Акьr, nekөr Кыјgas, bistiң ç/sovetten
„Кьзьl ojrotko“ statja cijip turgan, kanca çurtkor var, bilerin-be?

Кыјgas. (k a j k a p) Мен vodozom, sler ç/sovetiң қаань,
војьгар vilbeј, мен kajдаң көрөјin.

Тошпор. (k a t k ь r ь p) Мен degin surap turvaj.

Kөрөмөј. Bistiң predsedatel—kokurcьзь syrekeј kizi ijne.

Кыјgas. Ajla—sler çurtkorlordь, ne surадыгар?

Тошпор. Çok, degi-ne surадым. Kece ajmaktan vicik kelgen:
kanca çurtkor var, olordьn adь, өvөkөлөri kem деп, onьд ucun
surap turvaj (ө r ө t u r d ь). Mee kolhozтьң kontoroзьна varьp
keler keregim var edi. Sler eky men kelgence keјlezeer-le
(e z i k ç a a r v a s t ь).

Кыјgas. (ө r ө t u r u p) Pochtо—neme ekelbegende, meniң-
de eder nemem çok turu, қаань көрөr turum.

Kөрөмөј. (t o k t o d ь p). Акьraar, vlar, tyrce-le oturaar.
Bir-le қаан surадым var, slerden surajtan.

Тошпор. (o j t o k a j r a k ө r y p). Otur, otur Кыјgas, мен-
de udavas la ojto kelerim, ajsa volzo, pocto çedip keledi emeş
pс (e z i k t e ñ T o ş p o r c ь g a v e r d i).

Къјгас. (о ј т о о т у р в а ј) Кандъј surагыгар вар, ајдъ-гар, мен syрекеј мендеп турум.

Көрөмөј. (ç у з и н и и з а н ь р) Мениңде surагым Тош-пордън surагынаң ваşkазь çok. Sler kol'tsevik kizi çart bileriger, bistiң uuldarda gazetke statjanь кемизи көр cijet?

Къјгас. Мен olordъ toolop турган emezim, kajдаң көрөјин?

Көрөмөј. (ç а г а м з ь р) Çе, ондъј-да volzo, ваја—la uc-ваş biler volвој?

Къјгас. (е м е ş s а н а н ь р т у r а l а) Мен vodozom, bistiң uuldarda—Kuşkaj көр cijip çat oşkoş. Çе, оноң do өskөлө, ri emeşteң cijip турвај-za.

Көрөмөј. (s у г у н и р, ө р ө т у р у р) Slerde olordън sta-tjazьнаң çyri emeş pe?

Къјгас. (s а н а н ь р т у r а l а) Kuşkajдаң var volgodъј edi.

Көрөмөј. (ç а г а м з ь р) Sler онь pocto kajьrcагына vo-zotpoj, mee verzeđer çakşь volor edi.

Къјгас. (a l a н з ь р) Araj çarabas surak oşkoş slerdiң sura-гыгар. Мен çаңь турган kizi оңдоp volвој турум.

Көрөмөј. Оңдовос neme çok, çьпьна vodop keler volzo, казь la statjanь vis көрөр ucurlu ulus. Ajla, көрүp-te туратаньвьs. Kajдаң көрөр, бу өјдө ать-berі ne le vicikter өdyzip çat. Онојдо-до, ондъј nemeni кем de kizi şindep турар kerek.

Къјгас. (к у у н—к у с ç о к к о п v e r t i а l ь р) Мен бу pa-keti sler-le volorьgarda берip çадьм, ondo do korko, korko, өskө uluska kacан da verbes edim.

Көрөмөј. (к а т к ь р ь р) Korkьp, nedeң korkoton. Мен kara sanар, альр çatкан emes, tutaktu çerleri var volzo, çazar salarga альр турвај (К ь j g а s k а ç и u k t а j в а з ь р).

Къјгас. (ç а l а ы r а j в а з ь р) Мен тың da korkup турганьм çok-lo, degin munьң ucурь кандъј volgoјno деп, kajкаp турвај. Ajla, бу sler otурган çerigerдең ne турup, mee çuuktap keledi-ger. Мен slerden çala korkup турум.

Көрөмөј. (к а т к ь р ь р) Sler kajtkanaar, kuş çyregin тагы-пьр çyрген volвојьгар, аncadala саңьсканьң çyрегин.

Къјгас. Мен slerden-de тың korkup турганьм çok-lo, кара çаңьs ol vicikti-le araj çastra verdim oşkoş. Sler онь oјto бер-geјneer?

Көрөмөј. Çok, bir-de kicy çaskanьgar çok, oncoзь cike

volor. (ç u u k t a p) Men slerge bir-le səs ajdar kuynim var, çe oozym sraçaj-la varьnvaј çat.

Kьjgas. (k a t k ь r ь p) Meni kuş çyrekty dep şoodьp turganьgar, slerdiң çyrek cьckanьң çyregi oşkoş volvojton-vo? Bir səs ajdarga volvoj korkup turgan-da.

Kөрөмөј. (c a l a u j a l ь p) Çazьrarga volvos, ajdar turu. (K ь j g a s t ь ң k u l a g ь n a ç u u k t a p k e l e l e) Menin slerge sagьzym çedip çat...Sler, ne-dep ajtkanьgar?..

Kьjgas. (k a t k ь r d ь) Men kolhozto, sler tьştьnda, araj-la çarabas neme volvoj?

Kөрөмөј. Sler varatan-la volzoor, meni emdi-le kolhozko alьn dep komьdalь vererim. Erten le kolhozсь volorьm!

Kьjgas. Ozo vaştap slerdi kolhozko alarь, kandьj voldь-volvogoј? Ekinçizi, kolhozсь-da volzoor, kolhozto mergendyci dep atu volotonь baza var. Ajdarda, mergendyci dep atu volvogonco, ajldu volotonьвьs baza-da çok volor turu.

Kөрөмөј. Mergendyci dep atu kizi kerek volzo, men turguzala mergendyci volьp ijerim.

Kьjgas. Mee çaңьs kynnıң, mergendycileri kerek çok, turkaarь mergendy işt eer kizi kerek

Kөрөмөј. Çok, çok sler çastra bildiger.

Kьjgas. Çok! Men çastra bilgen emes, cike bildim oşkoş (v o j ь e v r e d e a ş ь k t a n ь p, k a j ь r c a k t ь ң ç a n ь n ç a a r v a s t ь, K ө р ө м ө ј e e c i j v a s t ь). Акьr, vi sler çaңь-la pocto kelbegen dep ajtraj kajtьgar. Kelbegen volordo, vi ne gazetter? (g a z e t t e r d i a l d ь, K ө р ө м ө ј v l a a ş t ь)

Kөрөмөј. Ol eki-yc aj volьp kalgan gazetter volvoj.

Kьjgas. (v l a a z ь p) Kajda eski gazetter dep ajdьp turьgar tögyndebeger (k ө p g a z e t i k a p t ь r g a z ь n a s u k t ь)

Kөрөмөј. (çaramзьp) Çe, gazettedi, onь kanajdar. Bis voјь-вьstьң ermegivistıң ucuna—çartьna cьgara ermektespedibis oşkoş (K ь j g a s t ь k e l i p k u c a k t a d ь).

Kьjgas. Men vodozom, vistiң ermek çyske çetken, onon arь ermek çok. Bajdьң uulь-la kucaktaşkanca, voјьmньң keregim vudyredim (K ө р ө м ө ј d i i j d e s a l a l a, e z i k t e ң c ь k t ь).

Kөрөмөј. (o j t o t u r a l a) Акьr, акьr, kemniң uulь dep ajtь).

K O Z O O

EKİNCİ BÖLYK

Kolhozların kızı tolyk turaz. Birstol, eki uc skamejka, eki—uc oturguş, bir kicinek şkaif—ondovir emeş bicikter çadır. Leniniñ portredi, bir kezek plakatar. Oturgan kizi kızı tolykтын vaşсызь Norзың.

Norзың. (şkaftağь bicikterdi көгүр) Бу бистің кызы толықта altaj tildy bicikter çok, ne dep ajdar мунь? Та, oblasta kerke vaspaj turgan voloton, ajla biske çedip kelbej turgan voloton-vo (emeş sanapь turala) Анаң еңирде кохозсылар kelele — „altaj tildy bicikterің kajda“ dep suraza, men neni ajдыр vererim olorgo? Çok, kanajьр—kanajьр akca таар, bicik sadьр alзын деп, kolhozыңь predsedateline ajtpaganca volbos turu, stolgo bicikter, gazeter salьр turды.

Ezikten Kuşkaj tyrgen kirip keldi, Norзың-la çakşylaştь.

Kuşkaj. Çe, kızı tolyğьңa gazet—neme kelip turady-va, çok-po?

Norзың. (sygynip) Оңду kelip-te turgань çok-lo. Почто тазытпа вала, kece еңирде ç/sovetkevargan edi, emdi udavas-ta, vaja-la keler volboj.

Kuşkaj. „Кызы ojrotko“ vaza statja cijip tavьştьrарьң-va, çok-po?

Norзың. Kolhoztorдың kızı tolykтырп тыңьдар kereginde birdi cijgen edim, emdi keler „Кызы ojroto“ сығат-ра, çok-po?

Kuşkaj. (katкьгьмзыр) Men vaza bir statja ciigen edim, emdigi keler nomerde kajtpagaj? Оңды volzo, nekер Norзың, bis mal azьral kereginde vojьvьstьң kolhozto көгымçily - de, uяanda işti as cijip çadьvьs. Сыпынса volzo, biste cijgedij nemeler toltьra.

Norzyň (çəpsini p) Сын айтгар, пөкөр Кушкaj, bis eky mergendycil çutkorlor-do волзовьs, бу керекти сала undurга çyрген волгождьвьs. Кем çok, тынан арь cijeribis. Воjьн вodozon, bistin çaş vozular azrap турган Озьксь, 24 vozudañ viryuzin-de өлтырвей azrap алган. Оо берген vozular oncoзь ко-омоj, өлымтик волгон. Воjьнньн kiceemkeji kereginde, ol vozularдь өлтырвей semirtip алдь.

Кушкaj (çaan yndeni p) Сьндар-la dezeń, Озьксь vozularдь канajда kiceep azragan, kezik yj ulustar balazьnada anaj-da kiceenвей çat.

Norzyň. (katkьrьp) Сын ol, balazьnada kileves ulustar көр. Ozodo бир Şaltraak деп yj kizi волгон. Balazь kere-le tyzune vazьnañ төмөн balkaş воjьр çyргende, enezi kerek deze onь enirde çunvas-ta волгон.

Кушкaj (kokьrla p). Акьr, пөкөр Norzyň, мен tyzengem-ве, ajla сьн ojгу тушта ukam-ва?

Norzyň. Neni?

Кушкaj. Seni kizee vararga çazanьp турган деп, ukam oş-кoзьm. Та, бу çерде ukam, та тыş çерде көргөm, çat-la sagьзьma кирвей çat.

Norzyň. (sala ujalьp) Seniң kokьrьн çada kalar emes, кейлер-le otur. Бу кьзы тольктьн izin канajда өnzidip alarьna kizi sanaarkap çat, sen deze бу kiziniң tyznie кирves neme ajдыр, бу ne volor?

Ezikten Кьjgas katкьrganca kirip keldi, Norzyň-la Кушкaj kajkaza verdi.

Кьjgas. (katкьзьн toktodьp volvoj) Мен uj saap турган yj ulustarga tavarьp keldim. Ondo oblastan бир altaj sө-өкty kizi kelgen oturu, kuucьn өtkyryp çat (katap katкьra verdi).

Кушкaj. Nege sygyngen kizi vototon, бу sen? Ermek ajдыр volvoj, katкьrьp турганьн ne volor?

Norzyň. Ajmaktan kelgen kizi çaraş көrindi-ne vaza.

Кьjgas. Çaraş көryndi see! Ol kizini yj ulustar surady: „gazete, кандь solьn neme çyri, biske кьсьrьp бер деп“ (воjь газet-le tem dek көrgyzip çat) Ol kizi deze gazeti ala-la, uzaak көрүp oturala, gazete solьn ueme çogь-la деп ajdala, тура salьp kojды (katкьra verdi).

Кушкaj. Сьндар-ta solьn neme çok voldьna, kajdañ көrdin?

Кыжгас. Соһн неме кайда барар? Соһн неме чоғһнаң емес. Ҙаналыһ кысыһр билвес кизи воһвоһһ-ва. Өрөкөн торһ-ло кызара берген, уһ улустардың бирүүзи сурар иҗен: „соһн неме чоҗто, ол сооһрлар, сийр салғань, не сөстөр? деп сурультр иҗезин-ве. (о н с о л о г ы к а т к ы г ы з ы р т у р д ы л а р).

Норзың. Ҙаналыһ билвезин, чоғһлһһн деп айткандыҗ кизи турвај ол (в а з а к а т к ы г ы ш т ы л а р).

Кушкaj. (к о к и г л а р) Ҙок, бу вистин улустар коркуштана берген. Овластаң келген улусты Ҙаналыһка ууғһн деп Ҙакыһга турғанда, нени етпес улустар. Ҙазына турған кыларды-да аңтара тартар волорзоор!

Кыжгас. (т ы ң и з е н и р) Оо саалда, кыралды аңтарарь неме веди, керек воһзо, сени-де аңтара тартыр иҗерис-ле.

Кушкaj. Ајдарда, мен кыдаң вөкө волгон турум иҗне? (к а т ы г ы ш т ы л а р).

Норзың. Акыр, вис кейлешкен воһһһса урај вердивис ошкыш. Екелген газетеринди, вичиктеринди вери кодорзон, нөкөр Кыжгас!

Кыжгас. Сындр-ла дезер! Ҙаңь газете соһн немелер көр (к а р т ы г ы з ы ң ы ң г а з е т т е р д и с ы г а р д ы, Н о р з ы ң - л а К у ш к а ј в л а а ш е д и р к ө р ы р т у р д ы л а р).

Кушкaj. (g a z e t i к ы с ы г ы р) „Ҙурт советтең вайларды уратыһ“ (е м е ш т о к т о р о т у р а л а) Онсоһһнаң учурлу статја бу воһвоһһ-во?

Кыжгас. Ајдары чоҗ, учурлу статја оі. Мен оһь катар-катар кысыһр турадым.

Норзың. Нөкөр Кушкaj, онон аһь кысыһгар-ла учурлуһһн угарга.

Кушкaj. „Ҙурт советин председатели Тошпор, вайлардың амыгыһһһ воһр Ҙат. Ҙокту улустарга озогы Ҙажан, темичи сеп укыстеп турар...

Норзың. (к а ј к а р) Көк Ҙарамас, Тошпорыгар, ондыҗ кзыт немегер-ве?

Кыжгас. Бу валам, Тошпор-ло туштазыр, бир катар көмөлөдир көрвөгөн, көөркиј турвај. Көмөлөткөн волзон, сажыһһһн ськрас еди-ле.

Кушкaj. (s y g y n i p) Бу статјаны учуна сьгары кысыһваза-да Ҙарт емитр. Кайран „Ҙакыш“ Тошпор-ло Көрөмөјди ијт Ҙивес, иҗне келвес едир сөһр салған емитр.

Кыжгас. (Ҙ а ң ы л а о ң д о л г о ң д ы ј) Нөкөрлөр, бу

gazetterdi çurt sovete eski kajьrcaka sugup salgandarьn војmн көрiптаар алдым. Баһтар сурарьmда газет çок дезип—Көрөмөј-лө Тоһпор кьгьргандар.

Норзын. Biske көр катар газет келбей турган, ç-sovete отурган немелер çоголтыр туратан волвос-ро?

Кушкaj. Оlor вазьр турган емејзе, eskide çart емес те волгон волзо, emди çartалды. Оl, Тоһпор, Көрөмөјдиң сөзине кирип воһ-ло уреди.

Норзын. Мен водозом, роctоньң ç-sovetке келерин ваьр сакььг керек. Оl емезе вистиң роctонь биске көндыре еkelип берзин деп роcto lo ермектезер керек.

Кушкaj. Мен водозом, бу газетке cijilgeni аажьнца удаваста, degin de ol kylykтердиң çартьна сьгар волвој.

Кьгьгас. Eskide вистиң көстөрибис kajда волгон—волвогој?

Норзын. Kajда волзын, војьвьста la волгон — волвој кajsьн...

Кушкaj. Војьвьста да волгон волзо, еһтылер тыһтын ватрактың сырткьзи-ле сыртинип алатанда, ондор волвој турганьвьс ол ijне. Көрөмөј, кулак емес емеј деп, неме аажлу кезигибис коогьсь еди.

Норзын. Мен волзом, emди ол кулактарды ç-soveteң urat-sala, Кушкajды-la predsdatelge tutсьн деп ајдар edim.

Кьгьгас. Bis eky de predsdatelge tudup salарьвьс-la.

Кушкaj. Çе, акьр, sler eky емеһ киреленигер, meni predsdatelge tutpagar.

Кьгьгас. Ne, вистиң сөс çаравај калар деп турун-ва? Protokoldь војьна cijdirele, колвьвьсть salala, ije berzeer, vozogонь ол, артык ермек çок (к а т к ь г ь м з ь р).

Кушкaj. (к а т к ь г ь м з ь р) Sler ekyдиң сөс kajда çаравазын, ozodo ватракталар, emди колхозсьлар. Андьј-да волзо, meni çаамьга tutpagar, ваһтаң—ваһ slerge.

Езиктен Озыксь ськтар—калактар кирди, oncolorь op-sop volo verdi.

Озыксь. (о n t o p) Kajран көөркијлер, meni Тоһпор çолго туһтајла атың камсьзь la аажь çок sokть.

Oncolorь. „Ne керек sokон, slerди?“

Озыксь. Kajдаң көрөјин, „корсь кадьт, meni газетке cijgen, мен seni өltьrзem de makam канвас“ деп ајдала sokть, војь

emeş kalañ ezrik volgodıj (о п с о і о т ь т у ж м е з і р т у р д ь л а г.).

Kuşkaj. (о т у р и р — т у р и р в о л в о ј) Kөrdygөр-vө, vajlar-dың кыльпыр çatkandarың? Мындыј nemeni совет ваşkaruda кем көргөн? (О з ь к с ь н ь) sler tutkancala ç/sovette ajmktan kelgen kizi var, oo varыр ajдыгар. Bis војвьвстың keltegejibisten neni ederin vileribis.

Norзың. (о т у р и р в і г с а а з ь н д ь с і ј і р) Men tutkancala „Къзы ojrotko“ sijir tavьстыradьm.

Kыjgas. Ajdarь çok, çarady! (в о ј ь О з ь к с ь н ь н ç а г д ь н к ө г у р).

Oзыксь. (о н т о р) Men çurtsovette varar turum, sler көrkijler kereci volozogor. „Къзы ojrotko“ çetkence saatap kalar volor. Men oo тың izenvej turum.

Kuşkaj. Bis kacан da slerdiң adaandy alaryvьs, Toşpor-dың koly erik çok ojto tartylar. „Къзы ojrotoң“ çөкөпвөгөр (ө г ө т у р д ь).

Oзыксь. (о ј т о с ь г а р г а) Çe, көrkijler, slerge kerelep çady, unduvagar (e z i k t e n ç ь k t ь).

Oncolorь. Bis kacан da slerdiң adaandy alaryvьs, izeniger“.

Kыjgas. (О з ь к с ь н ь у д е з е л е, о ј т о к е л е л е) Kajran nekөрler, men vajadaң ajdarga sanagan sözimdi undur salala, sler-le kozo valьrazьp тура kaltьmьm.

Norзың. Neni ajdarga undurdың, ajt la.

Kuşkaj. (о ј т о о т у р и р) Ajt la, ugaaly.

Kыjgas. (e m e ş t ь k с ь р т у r a l a) Nekөр Kuşkaj, bir çamanьmь taştagar. Men... men, slerdiң... slerdiң „Къзы ojrotko“ tavьстыrgan vicigeerdi pocto kajьrcagьna salьp ijvej, Kөremөj— „men çarandyьp ijerim“ dep. ajdarda, oo verip ijvej kajьmьm.

Kuşkaj. (a c ь n a l a, ө г ө т у р и р) Sen kajьтың? Neniң usun meniң „Къзы ojrotko“ tavьстыrgan statjamьdь vөeryniң kolyна verdiң!

Norзың. (в а з ь н ç а в а т u d u p) Bataa, kajьтың Кыjgas, kerek ty nemeni vөeryniң oozьna taştap vereten bediң?

Kыjgas. (ь ј л а т ь ь г а р) Kanajdar vaza, çuukta ç a n ь turgan kizi oңdolvoj kaldьm. Ol emeze pocto tazьp kiziniң usu-гьp çazar, ajдыp bergen volzogor kajdat? Bir çamanьmь taştagar nekөрler.

Kuşkaj. (t o k t o p v o l v o j, v a z ь p) Emdi ol ijter oncozьn vilip aldь (v a z ь n ɕ a v a t u d u p). Tutkancala, Kьzьl ojrot“ redaksijazьna sijbegence volvos, korijazьn Ajmaka tavьštьrag.

Norzьn. Men cijejin (o t u r u p ɕ a a z ь n a l ь p ɕ i j e v e r d i) nekər Kuşkaj, nede volzo, kajra vaspas dep vodop, turum.

Kuşkaj. Kajra vazьs, kajda volzьn. Bir de altam kajra vaspas. Ol ɵštyleydiң ucuna ɕьkraganca olut ɕok!

Norzьn. (k o k ь r l a p) Ajsa volzo, Kьjgas ol statjanь ɕɵpty verip ijele, visti mekelep turu emeş pe? Kɵrɵmɵj vojdon, Kьjgas vojdon, kizi ɕala alaңzьы neme (k a t k ь r d ь).

Kьjgas. (ь j l a m z r a p) Nedep-te ajtsagar vɵjьgarda la volzьn. Men vajdьң uulь—Kɵrɵmɵjgɵ varardaң volgoj, kɵrɵdɵ kuynim ɕok.

Norzьn. (k e n e t e i j i n ɵ r ɵ t u r u p) Акьr, nekɵrler, menin azrap turgan krolikterime kursak verer ɵji ɵdyp vragatkan emtir, varajьn (e z i k t e ң ɕ ь k t ь).

Kuşkaj. (K ь j g a s k a ɕ u u k t a p k e l e l e) Kɵrdiң-be, vajlardьң ɕakrьzь kacan da onojьr kɵskɵ kɵgynvejteni ɕьn, sen oo vaskanьң da ɕьn. Emdi tьnaңarь aɕьktanьp ɕyr, vajdьң uulь seni kudalaardaң-da maat ɕok. Ajdarda, onьң sɵzine kir-be.

Kьjgas. (k a t k ь r ь m z ь p) ɕe, seniңkokьrьң ɕok ɕyrer emezin, tapastь taap-la tur. Bu ɵjdɵ ondьj neme sanangadьj turuva kizi (v o j ь g a z e t t e r d i k a p t ь r g a z ь n a s u g u p) Men brigadalarga gazet aparatan kizi, sler-le kejlezip tura kaltьrьm.

Kuşkaj. Nekər Kьjgaş, gazeti tyrgen tarkat: Toşpor-lo, Kɵrɵmɵjdi kolhozɕьlar vugyn le kьsьtьp kɵrzinder.

Kьjgas. (g a z e t t e r d i a l a l a) ɕe, ɕakşь volzьn nekər Kuşkaj. ɵštyleg aldьna ɕaltanvajь. Bir de altam kajra vaspajь.

Kuşkaj. (K ь j g a s t ь d k o l ь n t u d u p) ɕьn, nekər Kьjgas, bir de altam ɕana vaspas. ɵštyleydi vaspaganca olut ɕok! (u d r a k ɵ r y z i p t u r a l a, e k i v a ɕ k a v a s k l a d ь).

K ɵ z ɵ ɵ

UCINCI BÖLÜK

Baştarıkь völykte көгүнгөн çurt sovettiң tuғазь. Ne le çazalь, var nemezi on созь, ku vilganь çok, oturgan kizi Kөрөтөј.

Kөрөтөј. (bir saazь n tudunь p alga n) Kөрөтөј, bu kizee udra ermek ajdьp volvosto-volzo, көр cijerge taskap algan ijter (kь сьгь p ç a t). „Şkoldьn veş kulaş odьnьn ç/sovetiң katcьzь Kөрөтөј tartьp, ekelip odurgan, çurt sovettiң pred-sedateli Toşpor onь vilzedь, ajdardan volgoj, çava vazьp çat“ (e me ş k ө r y p o t u r a l a). Акьr, „malta“ agaşka takьp sьj tartar vologьm-va.

Ezikteң Oзьксь kirip keldi—çakşь suradь.

Kөрөтөј. Sler kazь çyreer?

Oзьксь. Ajmaktaң kizi kelgen dep ugala, çolьgarga keldim

Kөрөтөј. Ol kizi kece enirde çana verbej, sondogon em-tireer. Ajla, ol kizi le, neni ermektezerge sanaganьgar? Ajla komьdaldu-va?

Oзьксь. Emeş komьdap-ok көрөргө sanagam.

Kөрөтөј. (k i c e e p) Bajala kolhoz lo komьdazarga sa-nagan volvoјьgar, aa?

Oзьксь. (a сьпь p) Kolhozko ne dep komьdajtam! Ter-bezen voјьm, argalu çadьnga çedindim dep komьdajtam va? (e me ş u n c u k p a j o t u r a l a) Meni Toşpor sokon, onь uguzarga sanagam. Kece keleten neme, vozovoј kalgam.

Kөрөтөј. (k a j k a p) Bistiң predsedatel' slerdi sokon-va? Bu degiң, usь çok төгyn sөs volvoј. Ol slerdi ne sokon?

Oзьксь. Kajdaң көрөјin—„korсь ijter, meniң көzime кө-гүnbeger“ dep ajdala, sokon. Neni kortogon volvogoјьm?

Kөрөмөј. (вазын тырманьр) Сын ол, тилди кыскарта tudup çyrer kerek. Men vodozom, Тошпор slerdi çoldu sokon.

Озыксь. (тап едир) А—а, neni ajdazygar? Nenin ucun çoldu sokon?

Kөрөмөј. Ol kandьj-da volzo, çurt sovetin çaanь, oostu-la kizi oncozь ajtklap, koptop çyrer volzo, çaraar-va ol?

Озыксь. (ө р ө т у р а л а) See men komьdal da uguspagam. Seni-le ermektezer de kyynim çok!

Kөрөмөј. (çalgансьр) Men kanajьr ijejin, çoldu nemeni çolьnca la ajтm oşkoş. Slerdi acьnar dep sananvadьm (Озыксь tyrgen ezikten çьga verdi).

Kөрөмөј. (ө р ө т у р у р к и j н и н е ç в а з ь р - ç y r e l e t o k - t o p) Kulak, kizi korkudarga çyrglegen vyduşterin (војь o j t o k e l i p o t u r d ь, k a n d ь j - d a v i c i k c i j i p) Bygyn voo bir de kizi kelvejten volzo, çakşь volor edi.

Ezikten Тошпор tere картьргазьн tudungанса кирди.

Тошпор. Biste vaza solьn sovьr ne çyri?

Kөрөмөј. Solьn la neme çok. Bir solьn neme: Озыксь mee komьdaldu kelip vardь. Meni Тошпор sokon dep, ajdarda men, Тошпордь uyrederim dep ajdala, çандьгьr ijdin (војь k a t k ь r ь p).

Тошпор. (к а р т ь р г а з ь н s t o l g o t a ş t a p) Kөрмөs oşkoş ijterdi, sogordon volgoj, tort тындарьн кьjar kerek!

Kөрөмөј. Men de vorozom, olor lo көр ermektespes kerek volgon.. Boorolo meniң çөvim alaңзьvaj ukan volzogor, onco kerek çakşь vyder edi.

Тошпор. (o t u r u p) Bygyn Kuşkaj voo kelbedi-ve?

Kөрөмөј. Çok, kelbedi. Keler volgon vedi?

Тошпор. (в и c и k t e r k ө r y p) Men oo vicik verip ijgem, kelzin dep. Kelgedij ucurlu kizi edi.

Kөрөмөј. Ajdarda, keler turu (Тошпор ç a a r k ө - r y p). Акьr, ol kelze, sler onь la, neni ermektezerge şуур çadygar?

Тошпор. Neniң şуultezi oo kerek. Baştap tarьjьna sanaazьн çьgara tolgor saigaj vaza, onon vaşka neni eder.

Kөрөмөј. Men vodozom, Kuşkajdь—korkudьş-la kolgo tudup neme volbos—volor. Ep-le, syme le kolgo alar kerek edi.

Toşpor. (в и е р м е к т и к е р е к е в о д о в о ј) Çe, бу куусьндь арь кедери токтодоло, өскө иш выдырет. Кажда ол тьндагы сижген статязь, онь веleter, ол kelze, војна көргүзerge.

Көрөмөј. Ол статја менің војьмнаң бир де кичу урап çatкань çok. Туркаарь мені le ол козо çyrip çat.

Toşpor. Seniң şkol odunьп алганьндь çazьrarga кyс volor oşkoş. Онь көр ulustar viler.

Көрөмөј. (ç ь l m a a r ь p) Мен водозом, sler онь çurt sovetin-le одьнь деп ајдар керек. Оноң арьгьзып кем де kodorьp volvos.

Ezikteң Kuşkaj kirdi. Oturvaj turup çakşь surađь.

Kuşkaj. Bu iştin—çoldьң өјinde, ne aldyru volдь?

Toşpor. Kanajdar vaza, kerekte, erik çok, iş өјinde-de aldyrarga керек volьp çat. Мен seni aldyлганьм тундыј edi: sen бу çuukta „Кьзыл ојрот“ gazet кьсьгьp көрдиң-ве?

Kuskaj. (k a j k a p) Мен „Кьзыл ојроть“ altaj da, orus ta eki tilge vaskanьп aldyгьp, кьсьгьp çađьm. Bu surakть oңdor volvodьm.

Көрөмөј. (O r t o z ь n a k i r i z i p) Oңdovos neme çok. Ол gazeterdi кьсьгaнда, neni oңdojьң деп suraarga турган volvoj.

Kuşkaj. Gazeti кьсьrза, neni oңdovos, oңdojton nemeler көр-лө. Андыј-da volzo, slerdiң suragan surakть oңdovodьm.

Toşpor. (a c ь n ь p) Oңdovos volvoj kajьп: seniң adьң Kuşkaj-da, adьң „malta-da“ volgon volzo, oңdoor edin. Çartьп ajt? Bu ç sovette işter, varь çok кycin salьp турган visti, көp togon kizi кем?

Kuşkaj (T ь ñ k o r k ь v a j) Мен көpьлардың vaşьсьь emezim, oncozьп vilerge, kajdaң көrjөin (tuura көyp), oңdu kereke aldyrgan volor dezem, eder izin tapaj, kizi çovodьp çatkan emezeer ve?

Toşpor. (ө r ө t u r u p) Sen кем le ermektezip turun?

Kuşkaj. Каждаң көрөјin? Тьştьнаң көrgөндө, kiziler-le куусьндазыр çatkan oşkozьm. Ic çaпьндагазып көyp oturgamda, војьм da oңdovoj çađьm, кем le куусьндазыр çatkanьндь?

Toşpor. (т ь р л а з ь р) Sen тың укаарка ва! Бу газетке сийген сөзинди, тургуза-ла ојто ал!

Кушқаж. Балаһың оһыһы оһкоһ немени, җурт советиң председатели кизи, ермектенвес те керек! Мениң сийгенимди, кайдаң таһыр җадыгар? Ајса-волзо, воһыгардың уј кизеер сийген.. Ајла сьндар-та мен сийген волзом, каян да ојто алвазым.

Көрөмөј. (ç ө р т ө р) Мен водозом, слер еку тың кериш-реј, арај ептер, ермектезер керек. Биргер җ/советиң җаань, биргер колхоз изиниң мергеныцизи, җаксы, җаман ајдышканса, җаак асыр керишкене, ептер ермектезе ле җөптөзип салар керек.

Кушқаж. (К ө р ө м ө ј д и) Сен саһыскан волыр җайравай отур, еки җыстенир ебирилвей отур! Мында Кьжгастаң влаар алган „Кьзы ојртко“ сийген статја кайда, оһы вери вер?

Көрөмөј. Батазына ваһыр, бу Кушқажды емеһ ајлу выткен ер деп водор җыргем, торт арга җок, коомој кизи волвоһың? Бала кадытың кор сөзин куур җырген волзон, воһыңды-да кор-сы емес деп, ајдыр макраарга волвос кизи волвоһың?

Кушқаж. (ө р ө т у р у р) Мен слер-ле керизерге келбедим. Иштеп җаткан изим таһтар, җ/совет тырген алдырарда келген едим. Артык сөзөөр җок ро, мен ваһыр җадым?

Toşpor. Җе, сен ајтсан: бу газете сийген статјаны җастр деп редаксийага сийериң-ве җок ро?

Кушқаж. (е з и к җ а а г в и р ы л ь р) Слерде бир де иһ җок кизи кейлезерден ваһка, мен отуруп сьдавазым (е з и к җ а а г в а з ь р, с ь г а р г а с а н а а р д а).

Toşpor. Ајдарда, воһыңның коһыңды ојто алвазың-ва?

• **Кушқаж.** (о ј т о в и р ы л ь р) Керек волзо, сен воһыңдыһың ојто ал. Мende ојто алар неме җок. Сьндар та ваг волзо, воһыңдыһың ојто каян да алвајтам. Карһы узері аһы ыкери ијдип саларытһаң ваһка (в о Һ ь с ь г а в е р д и).

Көрөмөј. Көрдөөр вө? Оһы җ/советке алдывај, ајла кь-сыһыр алала, җазар ермектезер керек волгон иһне. Арај-ла җаскан,

Toşpor. (а с ь н ь р) Җаскан! Менији җаскан волзын. Сенији одоһына тийгени кайда?

Көрөмөј. (с а а з ь н д а г ь н а н д а н д ь р ь р) Җе, акыр, вис екудиң ермек сала терензирге турь оһкоһ, бу ла киреде токтозын.

Toşpor. (ə t k ə n i z i p) Bu la kiredə toktozın. Kerek volzo, toktotson.

Ezikten Kьjgas kirdi, ekilezinen çakşь suradь, voşь oturdь.

Kьjgas. Men vaza la pocto alarga kelgen edim. Bar volzo, veriger, menəp turganьm korkuştu!

Kөрөмөј. (ə r ə t u r u p) Акыг Kьjgas, sen Kuşkajga ne төгундеген „Кьзы ojrotko“ вагыр çatkan statjanь Kөрөмөј vlar алган деп. Ondьj oosko vatpas koptь ajtraska kerek. Sen voşьn vervej kajтьn, men seneң kajda vlar алдым? Мынаң soon anajda төгундевеј çyr (воşь gazeterdі verip çat).

Toşpor. (K ə r ə m ə j d i) Sen Kөрөмөј, тышкаарь oduga вагыр, çaj kajnadьp ekelzen, Kьjgastь çajladьp ijelder.

Kөрөмөј. (k ə ə r ə p) Kacan da velen (ezikten cьkты).

Kьjgas. (gazeterin kartьrgazьna salьp mьndağь kajьrcakты açьkтыp көрөлө) Bu sler, diң kajьrcakta eski kanca—kanca pomerlu gazeter tarkalvagan-neniң ucun ol ondьj volgon?

Toşpor. (k o l ь n ç a ң ь p, ə r ə t u r u p) Ol eezi çok gazetter volvoj. Onoң vaşka mьnda ne çatsьn. Çe. gazet keregin, onь kajdatan edi. Çaan sөstө çazьt çok, ulu sөstө ujat çok, see ajdatan bir sөs var, ugazьn-va, çok po?

Kьjgas. Çakşь sөs volzo, тыңdagajьm, çaman sөs volzo, çangajьm.

Toşpor. (e m e ş t e ң ç u k t a j v a z ь p) Bu menin katcьm Kөрөмөј, see sagьzьn salganьn, tort ajdarь çok. Sen oo vaгыp ijzen emeş pe?

Kьjgas. (k a t k ь r ь p) Batazьna vaгыp, ajtraza da ulu sөs emtir, oozьgardaң kanajьp ьskьnpьp cьgardьgar? Slerdiң ajtkanьgar menin tyzume ucral voldь. Tyş—çerimde Kөрөмөјge vaгыp salganьmdь көrgөm (k a t k ь r d ь).

Toşpor. Өcөлгөni çok, cьn ajдыp çadyт.

Kьjgas. Emeş te өcөp turganьm çok, „ak sanaam“ ajдыp turum. Çurt sovetiң vaşcьzьna vyтpegende, кемge vyder? Çe, акыг, andьjda volzo, tyrgen vaгар kerek (e z i k ç a a r v a s t ь).

Toşpor. (e e c i j v a z ь p) Çaj kajnaganca, ne sakьvadьgar, menin sөzime ne vyтpes. (k ə z i n e k ç a a r K ь j g a s t ь ң k o l ь n a ң t u d ь p t a r t ь p) Kөrzөң, Kөрөмөјdi коo-

moj uul dep kanajda ajdarьn. ştan camcaзь da çañ, sorogь-
da çakşь, мысaga da tuduş kirip çat. Çe, tyrcele çaj kajnaganca
oturzagar.

Kuşkaj. (s a k ь в a j) Aldьvas, çajьgardь azala, eky voјь-
gar kyndilezip iciger. Kөrөmөj kizi alarga turgan volzo, çyzin
emeş көөлөp alьn dep ajьgar. Men slerdij iş çok ulustar-la
kozo oturup volvozьm (e z i k t e ң t y r g e n c ь k t ь).

Toşpor. (k i j n i n e ң в a z ь p ç y r e l e) Kөrzөң, өсөвөs-
ti өсөр, севесті сепер çyr. Акь, gazet kopьларь, вiг tuşta
tuştazar vologьвьs-ра. Onçolогьньң sьmezi çañьs emtir, акь,
акь!

К Ө Z Ө Ө

TÖRTINCI BÖLÜK

Ekinçi bөлükte körgөн kolхозтың кызы толк туразы. Ичнде не вагь ол-ло војьнса. Бисиктерşкафта көптөр калтыр, плакаттар ваза көптөгөн. Отурган кизи Норзың стенгазет сийир, çазар çат.

Норзың. (език çаар көгүр) Nөкөр Куşкај, выгун келир, газетке воъзар воър сөзин береде, не келвей туру-на? Мен мунь çаңьскан, канайыр выдырерим (газедин өгө көдүгүр) Мениң газедим, бу çуукта сала çараньр-ла браадь оşкоş (каткьгьр). Газедимниң çаразын „Кызы ојроть-ла“ едир сийетен волзом, çакşь волор еди.

Езиктең Озыксь кирип келди.

Озыксь. (сыгајь сугунир) Кайран нөкөр Норзың, „Кызы ојрот“ газети кьсьгьр көрдиң-ве?

Норзың. „Кызы ојрот“ газедин кьсьрваза, кизи-кизи волор-во? Ол тушта онко çурымнен сондоп калвај.

Озыксь. (мендедир) Онкозын кьсьгьр турган волзон, бу келген газетте, кандыј сольн неме кьсьрдың. ајдыр вер? (војь отурды).

Норзың. (манзаагьр) Акьр, емеş сананайьр, манзаарт-пазан:

Озыксь. (каткьгьр) Е-е валacak, іөгүниңдир отурдың-ва, (војь сыгајьн соодьр) Мениң кьсьрганьм волзо, бистің алтай уј улустардың корусьль „Кызы ојрот“ воър çаткан емтир.

Норзың. Канайда коруган?

Озыксь. Беşпелтир деп çерде, çурт советиң предсдатели бир уј кизини: сен мени коптор „Кызы ојротко сийген“ деп, тың сокон.

emtir. Ucunda ol keliniñ cıjgen keregi çartalır, yzeri sokтыrganь ucun, ol predsedateldi çамъзынаң сьгарала, sudka verer etken emtir. Онъ късырала, toktodыр volvoj, see ajdarga keldim.

Норзың. (s y g y n i p) Мен, онъ ваја erten көргөһө војьнса късырала, syreen sygyngem.

Озыксь. (k a t k ы р ь р) Emdi sen ne dep-de ajtraj. Мен baştar-la suraарьмда ajtkan volzoң, къзыl tolkтың çакшь ващсьзь volor ediң.

Норзың. (g a z e t i a л ь р) Bytpej turgan volzoң, gazetі asa tutkan војьнса-la таар verejin.

Озыксь. Çe, tap!

Норзың. (g a z e t i a c a t u d a l a) „Çurtkordь sokopь ucun karuuzьна turup çat.“

Озыксь. Сьп, сьп! Късырганьң сьп emtir, emdi vytim (ө р ө т и р и р, к о ј ы н а ң с а а з ы н с ь г а р ы р, Н о р з ы ң а в е р і р а ј т ь). Мен stengazetke војьвьстьң іштеp çаткан izivisten bir eki statja ekelgem.

Норзың. (s y g y n i p) Озыксь-deze Озыксь, visitn sten-gazetke degin-de slerdiң uј saар çаткан brigadadan statja kerek volgon, makalu ekeldiң. Bu statja ucun seni ne-le сьjlajtan volvogoј, tort vilvej çadьm.

Озыксь. (k a t k ы р ь р) Slerden men сьjдь ne dep alatam. Bis, карьп, slerdi сьjлаар kerek. Bisti çарьк çolgo сьгарага турузьр çаткан ucun.

Норзың. Nөkөp Озыксь, slerdiң-de sokтырганьгар degin artыр kalar dep sananвагар. Качан да çada kalvas! Кесе kolhoz-тың çиульна vistin сөстөр oncoзь çаңьс çol lo bargan. Тошpor-ло Көрөмөјdiң ne le къльгьп çart ajдьшкапвььс. Ajmaktaң kelgen kizi oncoзьп cijip turgan.

Озыксь. Çаңьс мен кесеги çиунаң kuru kaldьm, ьгьс çok voldьm. Bir uј, agaштың ortozьна kirele, tavьlvaj kalgan, онъ vedrep, өсөшкөндө, тьп којьльр враадарда тартьм, арагаш uј vololo, velen tavьldь, кара volzo, tapas edim.

Норзың. Neniң ucun ьгьс çok? Мен vodozom, карьп çаап ьгьс volgon emtir. Bir uјдь вөөryge çidirvej алыр kalганьпаң artьк, кандьј ьгьс kerek.

Ezikteң tere kapтыrgazьп tudunganca Кьjgas kirip kelele, çакшьлашть.

Кыжгас. (k o k u r l a p) Бу слер екыдиң сырајларыгар неге кунуксылду немелер слер көрүнет. Аршыжактарыгар ајрылды-ва, көөркижлеригер сылылды-ва? (в о ј ъ к а т к ь р д ъ)

Норзын. Кейлезинди кедери еделе, бу екедген гazedинди вери сыгар. Солын немелер, ондо көр болор.

Кыжгас. (м е н д е р к а р т ь р г а з ь н а џ г а z e t i k o d o р ь р) Бу gazette солын немелер көви сырекеј, телекејде не варын сийген, овlasta не вольтр қатканын сийген. Қаңыс Норзын-ның кизее варарга турганын сийвейтир. Газет ваяла қаскан ошкош (о п с о л о р ь к а т к ь р ь ш т ь л а r).

Озыксы. Опы канайда сийвей калды на, акы, ол казы келтегејне қайлыганга қарар қадды на, оң қапы-ва, сол қапы-ва? (в а з а к а т к ь р ь ш т ь).

Норзын. Бу Кыжгас, роcto lo тазыт волгоньнаң вери культузы қаандады.

Езиктең Кушкaj киргене војынса ајты:

Кушкaj. Нөкөрлөр, солын неме угарга тураар ва, қок-ро? (в о ј ъ т ь п а r с ь р).

Кыжгас. Ајт-ла, солын немени укpaganda, нени угатан.

Кушкaj. (k a t k ь р ь р) Е-е Кыжгас, мен ондор турум, сен нени угарга кизеер турганьнды (ç u u k t a j в а з ь р к е л e l e) Көрөмөј кайда қургенін билерге-ве? (о п с о л о р ь к а т к ь р ь ш т ь л а r).

Кыжгас. Бу ла Кушкajдың, тсыгань касын тақталар. Мен тында Көрөмөјди санапыр, воzовой турум-ва (k a t k ь р д ъ л а r).

Кушкaj. (О з ь к с ь н ь к ө р ө л ө) Сен вооро „Кызы ојротко“ тың изенвей турган (ө т к ө н і р) „Енди опы сийер, ол касын қедер, gazette сыкса да кем кизи кысырар, кем кизи көрөс тө, опын тазыт волгон туқта ла көргөј?“ деп. Енди көр! Seni со-госы Тошпор вaшtagандар, уjазын вугын састырган.

Озыксы. Сыр-ла сын, ужалары сасыды емер ре? Бу ла көзум ле көрөтөн волзом.

Норзын. Сындар-ла ужаларын, састырды-ва? (т ө з і н ç а в а т u d u p) Ој канды ајлу солын неме вольды бу.

Кушкaj. (а с ь н ь р) Мениң ајткан сөзим төгын деп вутрей турган турыгар іне. Онды волзо, слерге ермек те ајтрај қургејим, тынаң агы.

Кыжгас. Ермектеңрей варар қерің сок волвој. Бис ус, сен қаңыс (о п с о л о р ь к а т к ь р ь ш т ь).

Kuşkaj. (а с ь к т а н ь р) Сьндар та онды туру иjne.

Озыксь. Онды emtir, men vaza көгүр отурум (о н с о к а т к ь г ь ş т ь т ь l a r).

Kuşkaj. Акыг, нөкөрлөр, бир де кичу каткь çok. „Кьзыл оjрот“ аjдарь çok ijde-кyси тьнър çat. Çaman, çакшь ишти көргy-зип çat. Көрөмөj ваштаган немелердин уjазьн таар çat. Çурт-көрлөр өзүр çat...

Кьjгас. (К у ş к а j д ь н к у и с ь н ь н у з у р) Тортло док-лад аjдыр турган кизи ошкош, арааj аjтрас ра, кулагь ukpas кизи вар emes.

Kuşkaj. Çурткөрлөр „Кьзыл оjрот“ азра мал азральн çаран-дыр алар кереке турузьр çадылар. Онды-да volzo, oncoзь mergendycil иштеp çat деп аjдарга volbos. Кезик çурткөрлөр, кандь çакшь кереке тер тумсыктьн устьнең азьр та çатса, сijвеj çадылар.

Норзын. Нөкөр Куşkajдың еди изиген emtir, токтодьнваска çetken ошкош.

Озыксь. Вазьна соок суу urza, токтог volorво (о н с о з ь в а з а к а т к ь г ь ş т ь l a r).

Kuşkaj. Ватазьна варьр, бу кизини vulgавазар (о н о н а г ь в а з а). Нөкөрлөр, мен vodozom, бу отурган воjлогьвьс mergendycil çурткөрлөр volor кerek. (т ө м ө н к ө р ө л ө) Мен-ниң изим араj көптөди (в а з ь н т ь р т а н ь р).

Кьjгас. А-а, сенин изин не көптөгөн?

Норзын. Çart-la predsedatel' volгон, оноң вашка иштери не көптөгөн. Мен варьр, Малсь өвөгөнди аjдайьн, Куşkajдың çа-мылу volгоньн, келип көрзин деп (е з и к т е н т у р г е н с ь г а в е р д и).

Озыксь. Оньн усун Куşkaj вудьн доклад аjдыр турган туру иjne, мен çаңь-ла ондодьм (К ь j г а с е к у к а т к ь г ь ş т ь).

Kuşkaj. (а р а а j s t o l g o ç e t i r e в а з ь р к е л e l e ö t u r d ь) Бу Кьjгас-ла, Норзынньн оос-тили мени мунды кереке сукть ошкош.

Кьjгас. (s y g y n i p) Кандь ошкош, висти неме ондовос деп соодьр туратан, вистин-ок сөс келишкен турваj (К у ş к а j - г а ç у к т а j ö t u r d ь).

Озыксь. (К у ş к а j г а ç у у к т а р) Seni predsedatelge tudarda, Тошор lo Көрөмөjөгөр кайда varglady?

Kuşkaj. Ol eki kylyktiñ ne le kы́ktaгь ilezine сыкан кегинде, ekilezi kolgo tudulgan, ө́styler сакрьга kirgen.

Ezikteñ Malсь-la Norзьñ kirip keldiler.

Malсь. (К у ş k а j д ь а ç ь k т а р) Nəкөр Kuşkajдың сырајь сала кату keberly turgan, çart-la bir kerek var?

Озыксь. Сырај katulanvas çапынаң katulanвај vaza (с а - l а с ө j ө) çurt sovetiñ predsdatel' volgondo

Norзьñ. Акьр, nəкөр Kuşkaj, Тоşпор-lo Kөрөмөј kajda varglady?

Malсь. Сындаp-la dezen, мен оны угаян деп keldim, neniñ ucun deze, Тоşporго bir katar көмөлткөм, Kөрөмөјгө bir katar mekeletkem.

Kuşkaj. Ol eki kylyk vollogьның kirugan сакрьзына vollogь vastь.

Norзьñ. Östyler сакрьда kirgen turu ijne. Çe, ajdarda, çапы predsdateldi kol vazьna көдтеeli, (k e l i p t u t ь, К ь j - g а s, О з ь к с ь в а z а t u t ь l a r).

Kuşkaj. Акьраар, канajда verdiger, vlarlar kizini yze tartьr alдыгар.

Malсь. (k e l i p t u t ь) Örө көdyrer ucurlu volzo, канса да kirezi көdyrvej, мында ne var, lapтар tudьgar-la valdar!

Oncolorь. Çutr sovetiñ çапы vaşсьзы nəкөр Kuşkajга mak volзыn! (ө р ө к ө d y r d i l e r).

К О З О О

Перевірено 1948 р.

Ответредактор Аргоков И. Н.

Рецензент Абышкин М. М.

Обложка Азова П. А.

Сдано в производство 10/VIII-1934 г.

Подписано к печати 1/X—1934 г.

Печатных знаков в 1 п листе 40.672. *

Формат бумаги 62×94/32

Наряд № 726

Тираж 2000 экз.

Об'єм 1⁶/₈ п. л.

Облито № 1098.

г. Ойрот-Тура, типография им. Клары Цеткин, филиал ОГИЗа

Взвѣсъ 30 акса.
Цѣна 30 коп.

Ц209 13

0-04

На ойротском языке
„ВРАГИ В КАПКАНЕ“,
пьеса в 4 действиях.
Составил П. В. Кучияк.